

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

מגילת אסתר

עם פירוש

אור מנחם

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שני אורסאהן

מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקווי

שנת הקהל

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושבעים ושש לבריאה

©

Published and Copyrighted 5776/2016

VAAD L'HAFOTZAS SICHOS

788 Eastern Parkway, Brooklyn NY 11213

Phone: 718-774-7200 * Fax: 718-774-7494

פתח דבר

לקראת חג הפורים הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, אנו מוציאים בזה לאור תדפיס מ"מגלת מנחם", והוא פירוש מכ"ק אדמו"ר מה"מ על המגילה, מלוקט מתוך הלקוטי שיחות, ספרי השיחות, ספרי המאמרים מלוקט ואגרות קודש. וכן משיחות ומאמרים בלתי מוגהים ועוד.

בספר שמכינים עתה לדפוס כלולים כמאתיים ביאורים ויותר בכל פרד"ס התורה: פשט (הלכה, פלפול, פשוטו של מקרא), רמז, דרוש וסוד, כדרכו בקודש של כ"ק אדמו"ר מה"מ. הדברים קוצרו ועובדו להקל על הלומדים והמעיינים.

מודפסים כאן בתור "טעימה" כמה שיחות מהמבוא למגילת אסתר ושיחה אחת ביאור על פרש"י קרוב לסוף המגילה.

הספר נערך ע"י הרה"ת ר' שניאור זלמן הלוי בן הרה"ח ר' משה שמואל שמעלקא הלוי שיחיו סגל, שליח הרבי בכפר האורנים, ארה"ק. עורך ראשי: הגה"ח ר' אברהם ברוך שיחי' בן הגה"ח הרב ר' הלל ז"ל פעוונזנער, משלוחי הרבי לארה"ק, ורב קהילת אנ"ש בפאריז, צרפת.

והננו מבקשים מכל הלומדים והמעיינים בספר, לכתוב אלינו את הערותיהם (לפי הכתובת מייל המופיעה בתחילת הספר), לצורך המהדורה הסופית.

ויהי רצון שבקרוב ממש נזכה לשמוע עוד שיחות ומאמרים מפי קדשו של כ"ק אדמו"ר מה"מ, "תורה חדשה מאתי תצא", ומלך ביפיו תחזינה עינינו בהתגלותו לעין כל בביאת משיח צדקנו, תיכף ומיד ממש.

ועד להפצת שיחות

ראש חודש אדר ב' ה'תשע"ו - שנת הקהל

ברוקלין, נ. י.

תוכן ענינים

מבוא למגילת אסתר

- סימן א'** 1
 — ביאור הגמרא (מגילה ז, א) "שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות... שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות". והירושלמי (מגילה פ"א ה"ה) "מרדכי ואסתר כתבו אגרת ושלחו לרבותינו שכן אמרו להם מקבלין אתם עליכם שני ימים הללו בכל שנה כו".
- סימן ב'** 10
 — ג' התקנות של מרדכי ואסתר: א) "מקבלין אתם עליכם שני ימים הללו". ב) "קבעוני". ג) "כתבוני". ביאור ענינם הרוחני, ורימוזם בלשון המגילה.
- סימן ג'** 14
 — ביאור בגמרא (יומא כט, א) "למה נמשלה אסתר לשחר, לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים", שייכות אסתר "לשחר".
- סימן ד'** 17
 — לקט מכמה שיחות בטעם קריאת שם המגילה אסתר.
- סימן ה'** 19
 — פירוש האבן עזרא "אין במגילה הזאת זכר השם והיא מספרי הקודש... כבוד השם שלא יזכרנו מרדכי במגילה". וביאור החסידות בזה שהוא מצד מעלתה.

"מגילת מנחם"

- פרק ט', כח** 14
 — ביאור פרש"י "משפחה ומשפחה — מתאספין יחד, ואוכלים ושותים יחד, וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו".

מבוא

סימן א'

ג' התקנות של פורים

ומאה מדינה מלכות אחשורוש דברי שלום ואמת: לא. לקים את ימי הפרים האלה בזמניהם כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל זרעם דברי הצמות וזעקתם: לב. ומאמר אסתר קים דברי הפרים האלה ונכתב בספר:

תלמוד בבלי (מגילה ז, א ופרשי" בסוגרים): "אמר רב שמואל בר יהודה שלחה להם (בשנה שני') אסתר לחכמים קבעוני (לקובעה עליהם חובה) לדורות (ליום טוב, ולקריי', להיות לי לשם), שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות (שיאמרו האומות שאנו שמחים להזכיר מפלתן), שלחה להם כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס וכו' (ושם יהיו רואין מה שאירע להם על ידי ישראל). שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות, שלחו לה כו', עד שמצאו לו מקרא כתוב בתורה כו' בספר מה שכתוב במגילה".

היינו, שבתחילה שלחו לה שאין רשאין לכתוב המגילה, ואח"כ מצאו מקרא בתורה שרשאים לעשות זה.

תלמוד ירושלמי (מגילה פ"א ה"ה):

מגילת אסתר ט, כ. ויכתב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשורוש הקרובים והרחוקים: כא. לקים עליהם להיות עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר ואת יום חמשה עשר בו בכל שנה ושנה: כב. פימים אשר נחו בהם היהודים מאויביהם והחדש אשר נהפך להם מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלות מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים: כג. וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם: כז. קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה פכתבם וכזמנם בכל שנה ושנה: כח. והימים האלה נזפרים ונעשים בכל דור ודור משפחה ומשפחה מדינה ומדינה ועיר ועיר וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם: כט. ותכתב אסתר המלכה בת אביחיל ומרדכי היהודי את כל תקף לקים את אגרת הפורים הזאת השנית: ל. וישלח ספרים אל כל היהודים אל שבע ועשרים

בכתוב² "כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה", ואילו לאחר זה נאמר³ "ומאמר אסתר קים דברי הפורים האלה ונכתב בספר".

וצריך להבין, למה בתחילה נזכר גם מרדכי ואח"כ נזכרת רק אסתר? וגם, באגרות הראשונות כתוב⁴ "ויכתוב מרדכי" ואסתר אינה נזכרת, אבל אח"כ כתוב¹ "לקים את ימי הפורים גו' כאשר קים עליהם מרדכי היהודי (וגם) ואסתר המלכה"?

והביאור בזה, בענין פורים היו ג' תקנות⁵, אחת מהן היתה עפ"י בקשתם של מרדכי ואסתר, וב' מהן היו עפ"י בקשותי של אסתר לבד, כדלקמן.

ויוכן זה בהקדים השינויים שבין הבבלי לירושלמי: בבבלי איתא⁶ שאסתר שלחה לחכמים שתי בקשות: "שלחה להם אסתר לחכמים קבעוני לדורות. . . שלחה להם אסתר לחכמים כתבונני לדורות וכו'".

והחילוק ביניהן, הבקשה "קבעוני" היא כפרש"י⁷ "ליום טוב ולקריי" להיות לי לשם", והבקשה "כתבונני" היא

"ר' ירמי' בשם רבי שמואל בר רב יצחק מה עשו מרדכי ואסתר, כתבו אגרת ושלחו לרבתינו, שכן אמרו להם מקבלין אתם עליכם שני ימים הללו בכל שנה, אמרו להן לא דיינו הצרות הבאות עלינו אלא שאתם רוצין להוסיף עלינו עוד צרתו של המן. חזרו וכתבו להן אגרת שניי' הה"ד לקיים עלי' את אגרת הפרים הזאת השנית, מה הי' כתוב בה, אמרו להן אם מדבר זה אתם מתייראים הרי היא כתובה ומעלה בארכיים, הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס. ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן שמונים וחמשה זקנים ומהם שלשים וכמה נביאים היו מצטערין על הדבר הזה, אמרו כתיב אלה המצות אשר צוה ה' את משה, אלו המצות שנצטוונו מפי משה, וכך אמר לנו משה אין נביא אחר עתיד לחדש לכם דבר, מעתה ומרדכי ואסתר מבקשים לחדש לנו דבר, לא זוו משם נושאים ונותנין בדבר עד שהאיר הקדוש ברוך הוא את עיניהם ומצאו אותה כתובה בתורה ובנביאים ובכתובים".

א. בענין שהיהודים קיבלו על עצמם "לקיים את ימי הפורים האלה"¹, נאמר

המגילה. ג) עשיית הסעודה, עיי"ש. [אבל שם זהו מטעמים וראיות אחרות ואינו מקשר זה עם השינויים בין הבבלי לירושלמי דלקמן. המו"ל].
6. ז, א.
7. ד"ה קבעוני.

1. ט, לא.
2. שם.
3. שם, לב.
4. שם, כ.
5. להעיר מצפצפ"נ לרמב"ם ריש הל' מגילה: ג' דברים עשו אז: א) כתיבת המגילה, ב) קריאת

אבל לא הי' חיוב שיקראו אותה מתוך הכתב, ולאח"ז ביקשה שהמגילה תיכתב, ו"קראה בעל פה לא יצא"¹⁰.

[והנה כמה ראשונים¹¹ כתבו שאפילו באם מגילת אסתר לא נאמרה להיכתב, חייבים לקרותה מתוך הכתב דוקא, ו"קראה בעל פה לא יצא", דלא

שמגילה זו (הנקראת על שמה) תיכתב "עם שאר הכתובים"⁸.

וכתבו המפרשים⁹ שההוספה ב"כתבוני" לגבי "קבעוני" היא (דלכאורה הרי ב"קבעוני" יש כבר קריאת המגילה, וא"כ מהו החידוש ב"כתבוני"), שבתחילה היתה הבקשה שיקראו בכל שנה את סיפור הפורים,

להעיר מפרש"י שם סוף ד"ה הוא: "אבל מגילה לא ניתנה ליכתב אלא לגורסה על פה ולקרותה". המו"ל].

10. משנה מגילה רפ"ב.

11. ראה תורה נאמרה (מגילה ז, א) דגם למ"ד (מגילה שם. וש"נ) דאסתר "לא נאמרה ליכתוב" — "מדרבנן ניתנה ליכתב ולקרות" (וקראה על פה לא יצא). ובריב"א שם: שלא ניתנה כו' לטמא את הידים אבל מ"מ ניתנה ליכתוב שלא תהא על פה. ועד"ז הוא בתוספות ישנים יומא כט, א. וראה קדושת לוי קדושה ראשונה (פורים) ד"ה ובזה יתורץ [שם וז"ל: "מה שהקשה המהרש"א [שבת פח, א ד"ה קיימו], דהוה ל' למכתב בתחילה קבלו ואחר כך וקיימו, ולפי דעתי יתכן, דבתחילה קיימו וקראו המגילה, ואחר קריאת המגילה בשנה ראשונה קבלו את התורה, כי סגולת קריאתה שיזדככו הטבעיים, וכיון שנזדככו הטבעיים הוא הגשמיות קבלו את התורה מאהבה וכמ"ש . . . לכן "קיימו" ואחר כך "קבלו", וכיון שראו כח קריאת המגילה שמקבלין התורה על ידי קריאתה קבלו להיות הקריאה חק ולא יעבור (ועיי"ש שמבאר באריכות הטעם שדוקא ע"י קריאת במגילה מזדככים הטבעיים יותר מאשר ע"י שאר דברי תורה, שהוא מפני שהתורה היא בעולמות עליונים ואילו המגילה היא בתחתונים, הרי "כשם שהנס של המגילה

8. פרש"י מג"א ט, לב וז"ל: "אסתר בקשה מאת חכמי הדור לקבעה, ולכתוב ספר זה עם שאר הכתובים, וזהו ונכתב בספר". המו"ל]. וראה חדא"ג מהרש"א מגילה שם (בד"ה כתבוני לדורות כו') וז"ל: "פירוש שבקשה אסתר שתהיה המגילה מכלל הכתובים, וכפרש"י בפסוק ומאמר אסתר קיים גו ונכתב בספר זה עם שאר כתובים, וזהו ונכתב בספר עכ"ל, והשיבו לה, דהכתוב מיעט את המגילה מהיותה מכלל הכתובים, דכתיב הלא כתבתי לך וגו', שאמר הכתוב בתחילה הט אזנך ושמע לדברי חכמים, כמו מצות נר חנוכה ולא מכלל מצות הכתובים הנאמרים ברוח הקודש". המו"ל].

9. ראה טורי אבן מגילה שם וז"ל: "ולעיל אמר "קבעוני לדורות", היינו, דבתחלה שלחה להם לקבעה לקרי"י בעלמא בעל פה וליו"ט ולא רצו, וכאשר אמרה להם כבר כתובה אני, הודו לדברי". חזרה ושלחה "כתבוני", שתהא אני כתובה בין הכתובים". המו"ל].

הרי"ף לע"י מגילה שם (ד"ה שלחה כו' כתבוני כו') וז"ל: "ונראה דבתחילה שלחה לומר קבעוני לקרות ספר זה בכל שנה, והכא שלחה כתבוני בספרי הקודש, שתהי' המגילה מכלל ספרי הקודש, אע"פ שהוא סיפור מעשה שהי', מ"מ יהי' במספר מפקד כתבי הקודש, מהכ"ד ספרים". ולכתוב וכו'".

אודות זיכרון פורים וכו', ולא (כבבלי שמוזכרת בזה) רק אסתר לבדה ("שלחה להן אסתר . . קבעוני . . כתבוני").

אבל י"ל שאין זו מחלוקת (ובפרט שזהו במציאות) בין הבבלי לירושלמי¹⁵ (האם הבקשה היתה של אסתר לבדה, או של שניהם יחדיו), אלא מדובר בשני ענינים שונים¹⁶: בבבלי מדובר אודות התקנות של קריאת המגילה וכתובתה [שלכן מפרש רש"י "קבעוני" (לא רק) "ליו"ט (אלא גם) ולקריי", כי עיקר בקשתה של אסתר "קבעוני"

כמפרשים הנ"ל. ולפי ראשונים אלו י"ל ההוספה ב"כתבוני" לגבי "קבעוני" באופן אחר קצת: לפני הבקשה "כתבוני" הצורך בכתיבה הוא רק לצורך קריאתה בלבד, אבל לא ניתנה להיכתב בכלל ה"כתובים", כד ספרי הקודש. וזה נתחדש¹² ב"כתבוני"¹³].

ב. אבל בירושלמי איתא¹⁴ "מרדכי ואסתר כתבו אגרת ושלחו לרבתינו שכן אמרו להם מקבלין אתם עליכם שני ימים הללו בכל שנה כו'". היינו ששניהם, מרדכי ואסתר, (כתבו ו)ביקשו

להדרש . . אך עוד נ"מ שנתנה לכתוב בפני עצמה אף שלא לצורך קריאה, וא"כ גם בכתיבתה יש שני דברים: א) אחד מה שנכתבת בכלל כל הכתובים. ב) וגם בפני עצמה. ולכן נקראת מגילה עיין גיטין (ס) ועיין חגיגה (ה), ב) גבי מגילת קינות ובירושלמי שבת (פט"ז) ועיין כאן (יט) גבי הקורא במגילה הכתובה בין הכתובים וכו'. עיי"ש עוד. המו"ל].

14. מגילה פ"א ה"ה.

15. ובפרט שלגירסת הילקוט שמעוני (כאן ט, כט), עץ יוסף מגילה שם, ועוד (ראה דקדוקי סופרים שם) — בעל המאמר "קבעוני" בבבלי הוא "רבני) שמואל בר (רב) יצחק" — אותו בעל המאמר בירושלמי שם.

16. במסורת הש"ס לירושלמי שם ציין לבבלי כאן. וראה קרבן העדה שם ד"ה מקבלים ("ליו"ט לקריי") "וזה"ל: "עליכם שני ימים הללו ליו"ט ולקריי" לדורות להיות לנו לשם" — אבל לפ"ז יש פלוגתא ביניהם. וידוע הכלל שכל מה שאפשר להשוות בבלי וירושלמי משוייגן (יד מלאכי כללי שני התלמודים אות י. שד"ח (כרך ט') כללי הפוסקים סימן ב' אות א'. וש"נ).

(הוא) בתוך הטבע, כך . . (ו)הקוראה היא הזדככות הטבעיות והגשמיות" וכו', וממשיך) יש עוד דבר גדול להתחבר את עצמו . . והוא הלימוד מתוך הספר . . לכן צריך לקרות במגילה הכתובה כתיקונה על ספר וברין ותפירה בגדין, [שאז] מאיר צירופים ההמה, ומקבלין אחר קריאתה עול התורה והמצות . . כדי לדבק את עצמו בפנימיותה וכו'". עיי"ש עוד. המו"ל]. וראה לקו"ש חכ"ו ע' 222 ואילך. לקמן סימן ח' (שבקריאת המגילה יש דין של זכירת עמלק מתוך ספר דוקא. המו"ל].

12. ולפי"ז הרי כתיבת המגילה היא רק הכשר או עכ"פ פרט בהקריאה.

13. ראה צפע"נ שם "וזה"ל: והנה הך דרף ז' ע"א שם קאי אכתיבת המגילה שתהא נכתבת בספר כדין כל הכתובים, ועיין בירושלמי כאן פ"א דאמר דניתנה להדרש, רצה לומר, מלבד מצות קריאתה שצריך כדון ספר, דאל"כ הוה ע"פ כמבואר שם (דף יח"ט) ג"כ יש בה מצות כתיבה, ולכן ס"ל דמטמא את הידים, ומאן דפליג על זה ס"ל דכתיבה צריך רק לצורך קריאה, וא"כ ס"ל נמי דלא כהירושלמי דניתנה

(“להיות לי לשם”*) היתה בנוגע

לקריאת המגילה (הנקראת על שמה),
וכן הוא גם בנוגע לבקשתה (שלאח“ז)
לכתוב את המגילה בתור אחד מן

ושתי בקשות הללו היו רק של
אסתר¹⁷ (בלי השתתפותו של מרדכי)¹⁸.

וכן משמע מפרש“י לקמן, לב [‘וּמֵאִמֶר
אֶסְתֵּר קִיָּים וְגוֹ’, אֶסְתֵּר בִּקְשָׁה מֵאֵת חֲכֵמֵי הַדּוֹר
לִקְבֹּעָה וּלְכַתּוּב לֵה סֵפֶר זֶה עִם שְׂאֵר הַכְּתוּבִים
וְזֶהוּ וּנְכַתֵּב בְּסֵפֶר”]. הַמּוֹ”ל]. וְלֹהֲעִיר מִפְּרִשְׁ”י
לְקִמָּן, כ [”וּיִכְתֹּב מִרְדְּכִי — הִיא הַמַּגִּלָּה הַזֹּאת
כְּמוֹת שֶׁהִיא”]. הַמּוֹ”ל], וְלִכְאוּרָה מִשְׁמַע
שֶׁמִּרְדְּכִי תִּיקֵן גַּם כְּתִיבַת וְקִרְיַת הַמַּגִּילָה. אֲבָל
”ל שֶׁאֵין זֶה עֵינֵן כְּתִיבַת הַמַּגִּילָה בֵּין
הַכְּתוּבִים, וְגַם לֹא תִּיקֵן אֹז קִרְיַת הַמַּגִּילָה
(אֲבָל רָאָה מְנוֹת הַלּוֹי שֶׁם) [וּז”ל: ”וּלְפִי פִירוּשׁ
רִשְׁ”י ז”ל אֲפֶשֶׁר שֶׁקִּיבְלוּ עֲלֵיהֶם מִקְרָא
מַגִּילָה”]. הַמּוֹ”ל].

אֲבָל אֵין לְהַקְשׁוֹת מִדְּרָשׁוֹת רוֹ”ל (עַה פ”פ
שֶׁם, כֹּז־כַּח וְעוֹד) שֶׁקָּאֵי עַל קִרְיַת וְכְתִיבַת
הַמַּגִּילָה [רָאָה בְּנוֹגַע לְפִסּוּק כֹּז: ”וְלֹא יַעֲבֹר”
— מַגִּילָה ב, א. יְרוּשָׁלַּיִם רִישׁ מַגִּילָה;
”כְּכַתְּבֶם וְכֹזְמֶנִם” — מַגִּילָה יז, א. יט, א.
יְרוּשָׁלַּיִם מַגִּילָה רפ”ב ”בְּכֹל שָׁנָה וְשָׁנָה” —
מַגִּילָה ו, ב. בְּנוֹגַע לְפִסּוּק כח: ”וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה
וְגוֹ” — מַגִּילָה כ, א; ”נִזְכָּרִים וְנִשְׁכָּחִים” —
מַגִּילָה ב, ב. יז, א; ”מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה” —
מַגִּילָה ג, א; ”מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר” —
מַגִּילָה ב, ב (וְרָאָה יְרוּשָׁלַּיִם מַגִּילָה פ”א
סח”א); בְּנוֹגַע ל”וְעוֹד”; בְּפִסּוּק כה ”עִם
הַסֵּפֶר” רָאָה מַגִּילָה טז, ב וּבְפִרְשְׁ”י שֶׁם ד”ה
עִם הַסֵּפֶר. הַמּוֹ”ל] — כִּי פִסּוּקִים הֵנִי”ל (מִפִּסּוּק
כג וְאֵילֶךְ) אֵינֶנּוּ מִחֲאֲגַרְתָּ (כְּדַמּוּכַח מִתּוֹכֵנֶם
וְלִשְׁנוֹנֶם: וְקָבַל הַיְהוּדִים גּוֹ” וְכוּ” וְכוּ”]. הַמּוֹ”ל].
(רָאָה פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ מַגִּילָה שֶׁם — מִטַּעַם אַחַר)
[וּז”ל שֶׁם (עַמ”ש בְּגִמְרָא שֶׁם שְׁלֹאֲחֵי הָאֲגָרוֹת

17. וִי”ל שֶׁגַּם מִטַּעַם זֶה נִקְרָאת הַמַּגִּילָה רַק
ע”ש אֶסְתֵּר ע”ד מַחְזו”ל (מִדְּרַשׁ תְּהִלִּים מִזְמוֹר
א, ב. וְעוֹד). בְּנוֹגַע לְתוֹרָה, דְּלִפִּי שְׁמֵשׁה ”נִתֵּן
נִפְשׁוֹ עֲלָי” לְפִיכֵךְ נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ”.

18. רָאָה עַד”ז מַגִּילַת סְתָרִים לְמַגִּילַת אֶסְתֵּר (ט,
כט) ד”מִרְדְּכִי (בְּאֲגַרְתָּ הָא’) לֹא צִוִּיהָ רַק עַל
עֲשִׂיַת הַשְּׂמִחָה בִּימֵי הַפּוּרִים אֲבָל כְּתִיבַת
וְקִרְיַת הַמַּגִּילָה הִיְתָה רַק אֶסְתֵּר הָעֵיִקֶר כו”.

וְשֶׁם, שְׁזוּהִי הוֹסֵפֶת אֶסְתֵּר בְּאֲגַרְתָּ הַב’
”וְתַכְתּוּב אֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה גוֹ” — כִּי בְּאֲגַרְתָּ זֶה
נִתְחַדְּשׁוּ בִקְשׁוֹת אֶסְתֵּר לְכְתִיבַת וְלִקְרִיַת
הַמַּגִּילָה [וּז”ל שֶׁם: ”קִשָּׁה מֵה הוֹסִיפָה אֶסְתֵּר
בְּכְתִיבַתָּה עַל כְּתִיבַת מִרְדְּכִי, וְנִרְאָה דְּמִרְדְּכִי לֹא
צִוִּיהָ רַק עַל עֲשִׂיַת הַשְּׂמִחָה בִּימֵי הַפּוּרִים, אֲבָל
כְּתִיבַת וְקִרְיַת הַמַּגִּילָה הִיְתָה רַק אֶסְתֵּר הָעֵיִקֶר
כְּמִבּוֹאֵר בְּמִסְכַּת מַגִּילָה (ז, א) שֶׁשְׁלַחָה אֶסְתֵּר
לְחַכְמִים כְּתוּבֵי לְדוֹרוֹת וּמִצְאוּ לָהּ מִקְרָא. וְלִזֶּה
אָמַר אֵת כֹּל תוֹקֶף. וְהֵינּוּ הַמַּגִּילָה מִתְחַלְתָּה
וְעַד סוֹפָה, כְּמוֹ שֶׁדְּרָשׁוּ חז”ל שֶׁם (יט, א) אֵת
כֹּל תוֹקֶף, תִּקְפּוֹ שֶׁל אַחֲשׁוּרוּשׁ וְשֶׁל מִרְדְּכִי
וְתוֹקֶף הַנֶּס. וְזֶהוּ שֶׁאָמְרוּ ”לְקִיָּים אֵת הָאֲגַרְתָּ
הַפּוּרִים הַשְּׁנִית”, הֵינּוּ מִצּוֹת כְּתִיבַתָּה וְקִרְיַתָּה
שֶׁל הַמַּגִּילָה אֲשֶׁר נֹאמַר בְּאֲגַרְתָּ הַשְּׁנִית”].
הַמּוֹ”ל].

[וְלִכֵּן גַּם מִקְדִּים אֶסְתֵּר לְמִרְדְּכִי. מִשְׁא”כ
בְּאֲגַרְתָּ הָא’ שְׁלֹא נִזְכָּרָה אֶסְתֵּר כָּלֵל — כִּי בְעֵינֵן
עֲשִׂיַת שְׂמִחָה בִּימֵי פּוּרִים (וּבְפִרְטָה בְּעַת אֲגַרְתָּ
הָא’) הִיא טְפִלָּה לְמִרְדְּכִי. שֶׁלִּכֵּן מִקְדִּים הַכְּתוּב
(הַמְדַבֵּר בְּעֵינֵן יְמֵי שְׂמִחָה כו’ דְּפּוּרִים, כְּדִלְקִמָּן
ס”ג) מִרְדְּכִי לְאֶסְתֵּר. וְרָאָה לְקִמָּן הָעֵרָה 27].

* לְכָאוּרָה הַכּוּוֹנָה שְׁעִיקֶר שְׂמָה שֶׁל אֶסְתֵּר. נִמְצָא בְּקִרְיַת הַמַּגִּילָה הַנִּקְרָאת עַל שְׂמָה. מִשְׁא”כ בְּשֵׁאֵר מִצּוֹת הַפּוּרִים (סְעוּדָה וּמִשְׁלוח
מְנוֹת וְכוּ’) אֵין שְׂמָה שֶׁל אֶסְתֵּר נִזְכָּר (כָּל כָּךְ). וְנִמְצָא שְׁעִיקֶר בְּקִשְׁתָּה הִיְתָה עַל הַמַּגִּילָה — קִרְיַתָּה וְכְתִיבַתָּה. הַמּוֹ”ל.

לאביונים" 20 [כפשטות לשון הירושלמי "מקבלין . . שני ימים הללו בכל שנה" 21], וזה אכן ביקשו שניהם יחדיו מהחכמים 22.

ואילו בירושלמי 19 מדובר אודות עצם התקנה לקבוע את ימי הפורים בכל שנה ל"ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות

במדרש רות רבתי" [הרי שגם מדרש זה מדבר אודות היו"ט. אבל בכל זאת צריך עיון הלשון בתחילת המדרש. המו"ל].

20. לשון הכתוב ט, כב.
21. לכאורה יש להקשות ע"ז מהמשך הסוגיא בירושלמי שם: "היו מצטערין על הדבר הזה . . ומרדכי ואסתר מבקשים לחדש לנו דבר" — שמהמשך הסוגיא שם משמע לכאורה שקאי על כתיבת המגילה, ובפרט שבבבלי מובא תוכן שקו"ט זו דהחכמים לענין כתיבת המגילה.

אבל ראה ברכי יוסף או"ח סתרפ"ח סק"א [וז"ל: "ומהשתא ניחא לן למעבר שלמא בין הבבלי והירושלמי, בשגם הוא דוחק, ויש מקום לומר דגם לתלמודא דידן לכולי עלמא לא קבעו יום טוב עד שמצאו סמך מן התורה, אלא דלרב שמואל בר יהודה, דשלחה וכו' קבעוני וכו', לא שלחו חכמים לומר לה אלא קנאה את מעוררת, וזאת אומרת כבר אני כתובה, ואכתי הוו מצערי רבנן, עד שמצאו סמך בתורה, כדאתמר בירושלמי, ורב שמואל בר יהודה לא איירי אלא במה ששלחה ומה ששלחו לה, וכדברי רב שמואל בר רב יצחק שבירושלמי, אך כולי עלמא מודו דלא קבעוהו יום טוב עד שמצאו סמך על זה מן התורה, ורב ור' חנינא דמתנו שלחה אסתר כתבוני וכו', הכונה תכתב זאת מגילה נתנה, כדי שיקראוה לדורות מידי שנה בשנה, וממילא ידעי רבנן רוצה אשה גדולה לקבעו יום טוב גם כן, ושלחו הלא כתבתי לך שלישים, עד שתמצאו סמך מן התורה, ואז הוא דקבעו יום טוב, ואת המגילה הזאת נאמרה לקרות ונאמרה ליכתב. ופליגי רב ור' חנינא ארב שמואל בר יהודה דאמר לא שלחו לה אלא קנאה את מעוררת, וסברי דהכי

הראשונות קבעו פורים רק בשושן ורק לאחר האגרות השניות קבעו בכל העולם. ומקשה ע"ז הפנ"י): "ואע"ג דמקמי הכי נמי אחר האגרת הראשון שכתב מרדכי כתיב קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם וסמך ל' והימים האלה נזכרים ונעשים, (ומתרץ) מ"מ פשטא דקרא משמע דעיקר הקבלה לא הוי אלא לענין עשי, והא דכתיב והימים האלה נזכרים ונעשים אינן מדברי האגרת הראשון. אלא שהכתוב בעצמו מעיד על זה והן מדברי רוח הקדש, ובהאי קרא גופא כתיב וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יוסף מזרעם, ומהנך קראי גופיהו ילפי רב יוסף ורב נחמן בר יצחק בסמוך דאסתר ברוח הקדש נאמרה, וא"כ לפי"ז שפיר מצינן למימר שמה שקיבלוהו בכל העולם כולו היינו לענין קריאת המגילה ולאחר האגרת השני". ונמצא דלפנ"י הטעם לומר שמפסוק כג ואילך אינה מהאגרת הוא כדי לתרץ מ"ש בגמרא שלפני האגרת הב' לא עשו פורים בכל העולם, ולהמגילת סתרים זהו מפני שבאגרת הא' עדיין לא היתה התקנה דקריאת המגילה. המו"ל].

19. וצ"ע ליישב המבואר בפנים (ובהערה 20) בלשון המדרש (רות רבה פ"ד, ה) [וז"ל: "שלשה דברים גזרו בית דין של מטה והסכימו עמהם בית דין של מעלה, ואלו הן: . . ומגלת אסתר . . מה עשו מרדכי ואסתר, כתבו אגרות ושלחו לכל בני הגולה ואמרו מקבלים אתם עליכם להיות עושים את שני הימים האלה". המו"ל]. שהוא ע"ד סוגיית הירושלמי, ומ"מ הלשון שם "מגלת אסתר", עיי"ש. אבל להעיר מתשב"ץ דלקמן הערה הנ"ל, שמתרץ דברי הרמב"ן (שאירי בהתקנה ד"ימי משתה ושמחה") שמכוון להירושלמי "וכן הוא

שהי' נסם גדול, ושהם התחילו במצוה תחלה לעשות להם לברם יו"ט, לפיכך קבעו יו"ט של פרזים ביומן ושיהא מיוחד להם, ושל מוקפים קבעו ביום נוח של שושן, וזהו שכתוב "ויכתוב מרדכי את הדברים האלה וישלח ספרים אל כל היהודים אשר בכל מדינות המלך אחשוורוש הקרובים והרחוקים לקיים עליהם להיות עושים את יום י"ד ואת יום ט"ו", כלומר שלח להם שיקבלו כולם לעשות זכר לנס ולא יאמרו הרחוקים משושן ומא"י לא היו המן וסיעתו באין עלינו, וקבלו ישראל עליהם הדבר, זהו שכתוב "וקבל היהודים את אשר החלו לעשות ואת אשר כתב מרדכי אליהם", כלומר, שקבלו מה שהחלו הפרזים לעשות מעצמן, ומה שכתב מרדכי שציוה לכולם לעשות כן, ונתן טעם "כי המן בן המדתא צורר כל היהודים חשב על היהודים לאבדם" הוסיף בכאן מלת כל שהי' הנס לכולם אפילו למוקפים". המו"ל], עיי"ש. 22. לכאורה צע"ק שהרי מענה דהחכמים על בקשת מרדכי ואסתר שבירושלמי שם היא לכאורה אותה המענה שבבבלי על בקשת אסתר "קבעוני" (ועד"ז מענה דמרדכי ואסתר שבירושלמי שם היא אותה המענה דאסתר שבבבלי).

ואולי י"ל דבקשת אסתר "קבעוני" היתה יחד עם הבקשה (דשניהם) "מקבלין. שני ימים הללו (ע"ד מ"ש בברכ"י שם). וכן משמע מפרש"י שמפרש "קבעוני" (לא רק "לקרייני", כ"א) גם ליו"ט. ויומתק עפמ"ש במנות הלוי (ט, כט) דאגרת הב' היא היא אגרת הא' (דלעיל פסוק כ') עיי"ש

[וז"ל שם: "והי' נראה לי . . . דהאי השנית על הכתב הנזכר לעיל דקאמר רק שקצר שם. כלומר, שלא הגיד כי הוצרכה אסתר לכתוב על הדבר, ועתה חזר ופירש לך, כי הוצרך יד מלכות להיות תקפה כדי שיקבלו עליהם הדבר הזה, וזהו "ותכתוב אסתר המלכה בת אביחיל ומרדכי היהודי את כל תוקף", ובכלל "את כל תוקף" אימת מלכות על המסרבים בדבר, מלבד

הוה עובדא, אבל לכולי עלמא דאסתר לא שלחה אלא חד זימנא, ורבנן לא קבעו יום טוב עד שמצאו סמך מן התורה". המו"ל].

(ועד"ז כתב בשו"ת אבני נזר או"ח סתקט"ז) אות כה. [וז"ל: אולם כפי הנראה הי' דברי הירושלמי האלו בהעלם דבר מרבינו הגדול הר"ן ז"ל דבריש מגילה הביא הר"ן דברי הרמב"ן ז"ל שמתחילה עשו הפרזים מעצמם יום טוב. ולאחר שהאיר הקדוש ברוך הוא עיניהם מן התורה עמדו מרדכי ואסתר ותקנו אותו על כל ישראל. והשיב עליו הר"ן ז"ל שמה שכתב לאחר שהאיר עיניהם מן התורה לא ידעתי מה הוא, שבגמרא לא הוזכר אלא לכתוב מגילה. וכוונת הר"ן ז"ל להא דאיתא בש"ס דילן (ז, א) שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני לדורות כו'. אולם כוונת הרמב"ן ז"ל לדברי הירושלמי הנ"ל דמוכח להדיא דעל מצוות פורים מצאו בתורה שעל זה הוקשה להם מאלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש בה דבר. דאילו כתיבת מגילה אין בכלל אין נביא רשאי לחדש וכל נביא כתב ספרו, אלא ודאי על קביעת יום טוב של פורים הוקשה להם. והרי לשון הרמב"ן לאחר שהאיר הקדוש ברוך הוא עיניהם מן התורה, כדמותו בצלמו כתב הירושלמי שהעתקנו לשונו. וברור שהרמב"ן כיון לדברי הירושלמי ההוא שהביאו הרמב"ן בפירוש התורה גם כן". המו"ל].

וכן מוכח בתשב"ץ ח"ג סרצ"ז [וז"ל: "ומה שתמה הר"ן ז"ל על רבינו הרמב"ן ז"ל שאמר שאחר מיכן האיר השם עיניהם ואמר שלא הוזכר זה בגמרא ירושלמי הוא, וכתבה רבינו ז"ל פר' ואתחנן וכן הוא במדרש רות רבתי. המו"ל] דסוגיית הירושלמי קאי (גם) על עצם התקנה שימי משתה ושמחה (ומפרשים שלזה כיוון הרמב"ן ריש מגילה [ושם, וז"ל "ולאחר זמן לאחר שהאיר הקב"ה עיניהם ומצאו סמך מן התורה, עמד מרדכי ובית דינו וראו דבריהם של פרזים שראוי הנס הזה לעשות לו זכר לדורות, וקבעו אותו על כל ישראל שכולן היו בספק, וראוי להקדים פרזים למוקפים מפני

הכתובים מדברים אודות ג' הענינים הנ"ל:

בפסוק הראשון מדובר אודות התקנה של ימי הפורים (שיהיו "ימי משתה ושמחה וגו'")²⁷ — כמשמעות הלשון "לקיים את ימי הפורים האלה" (ע"ד לשון הנ"ל בירושלמי "מקבלין . . שני ימים הללו"), ולכן נזכרים²⁸ "מרדכי היהודי ואסתר המלכה", כי תקנה זו היתה כתוצאה מבקשתם המשותפת כנ"ל.

ובפסוק השני מדובר אודות תקנת קריאת המגילה²⁹ וכתיבתה "ומאמר אסתר קיים זברי (הפורים האלה)":

ג. וכל הנ"ל שהיו בפורים ג' תקנות וענינים (א) "מקבלין אתם עליכם שני ימים הללו." (ב) "קבעוני." (ג) "כתבוני" [והחילוק ביניהן כנ"ל [שאת הענין הראשון ביקשו יחד מרדכי ואסתר, ואת שני הענינים האחרונים ביקשה אסתר לבדה] י"ל שהם מרומזים בהדגשה במגילה²³:

בענין שהיהודים קיבלו על עצמם²⁴ "לקיים את ימי הפורים האלה"²⁵ נאמר בכתוב²⁶ "כאשר קיים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה", אבל לאחר מכן נאמר "ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה ונכתב בספר" — וי"ל ששני

קבועה בשושן ולבסוף בכל העולם כולו (ובפרש"י: לבסוף קבועה כו' וזהו השנית. המו"ל).

25. לשון הכתוב ט, לא.

26. שם, לב.

27. ולהעיר שכאן נאמר רק "בזמניהם", משא"כ לעיל (ט, כז) נאמר "ככתבם (וכזמנם)", ש(גם) כפשוטו שייך לכתיבת המגילה (כפרש"י שם) — כי כאן נפרטו קריאת וכתיבת המגילה בפסוק שלאח"ז [וא"כ אין צריך לכתוב בפסוק זה גם הכתב. המו"ל], כדלקמן.

28. ומקדים מרדכי — כי בזה אסתר טפלה אליו, כנ"ל הערה 18.

29. להעיר אשר קריאת המגילה — היא לאו דוקא ב"ימי הפורים האלה" כי "מגילה נקראת (גם) ביא יב יג", ובירושלמי (מגילה פ"א ה"א — הובא בשו"ע או"ח ס' תרפ"ח ס"ז וברמ"א) — מתחיל מר"ח [ולכן בפסוק זה לא הודגשו ימי הפורים. המו"ל].

תוקף, כדברי רש"י ז"ל, כי ודאי האריכו בכתבם בכל פרטי הנסים הללו יותר ממה שכתוב במגילה, כמי שכתוב בדרוז"ל כמה וכמה דברים בכל כלל וכלל יותר ממה שכתוב במגילה.

תדע שהוצרך יד תקיפה להכניסה בעלמא, דקא חזינן דאעפ"כ לא קבלו עלייהו כל מה שכתב מרדכי, דמרדכי כתב "שמחה ומשתה וי"ט" ולבסוף כתב "לעשות אותם ימי משתה ושמחה", ואילו יו"ט לא כתיב, וא"כ ודאי טירחא להו מילתא, ועל כן הוצרכו לאימת מלכות ולספור תוקף הנס, כדי שיקבעוה לדורות כדרך שקבלוה בפעם ההיא וכו'". המו"ל]. ודלא כדלעיל הערה 18 (ע"פ המגילת סתרים).

23. נוסף על מ"ש לעיל הערה 18.

24. לאחר אגרת הב' שרק אז קבעוה לחובה בכל העולם (מגילה ז, א) ובפרש"י [במגילה שם: וראב"י האי השנית מאי עביד לי, מיבעי לי לכדרב שמואל בר יהודה דאמר . . בתחילה

מרדכי נזכר) כי את שני ענינים אלו ביקשה אסתר לבדה.

[ויש להוסיף: גם בענין תקנת היו"ט דפורים, שגם מרדכי השתתף בזה, הרי דוקא על ידי אסתר נקבע זה חובה בכל העולם ולכל הדורות³², ולכן ב"אגרת השנית" נאמר "ותכתוב אסתר גו" והקדימה למרדכי³³].

תקנת קריאת המגילה – "דברי הפורים" (לא "ימי"), שהכוונה בזה (ברמז עכ"פ*) הדיבורים, היינו לדבר ולספר ע"ד נס הפורים ("לקריי"³⁰); "ונכתב בספר", שסיפור הפורים, המגילה, נכתב כאחד מה"כתובים" ("כתבוני")³¹.

ולכן נאמר בזה "ומאמר אסתר" (ואין

מה שאירע להם ע"י ישראל". המו"ל].
31. ראה פרש"י מג"א עה"פ: "ומאמר אסתר קיים וגו', אסתר בקשה מאת חכמי הדור לקבעה ולכתוב לה ספר זה עם שאר הכתובים וזהו ונכתב בספר" (וראה ירושלמי מגילה פ"א ה"ה) [שם: "עד שהאיר הקב"ה את עיניהם ומצאו אותה כתובה בתורה בנביאים ובכתובים . . . כתוב זאת זיכרון בספר . . . בספר אלו הכתובים, ומאמר אסתר קים את דברי הפורים האלה ונכתב בספר". המו"ל].
וי"ל דמ"ש "לקבעה" הכוונה להענין ד"קבעוני" (וזה נלמד מהתחלת הכתוב) ו"לכתוב ספר" ("כתבוני") נלמד מסיום הכתוב, וע"ז מסיים רש"י "וזהו ונכתב בספר".

32. ראה ראב"ע שם, כח וז"ל: "והנה זאת הפרשה הגידה ששמרו ישראל זאת המצוה ואחר כך נטשוה, על כן הוצרך מרדכי שתכתוב אסתר בעבור היותה מלכה". המו"ל]. שם, ל וז"ל: "והנה לא נתקיים על יד מרדכי לבדו עד שכתבה אסתר". המו"ל]. מנות הלוי עה"פ ט, כט וז"ל שם: "כי הוצרכה אסתר לכתוב על הדבר . . . כדי שיקבלו עליהם הדבר הזה, וזהו ותכתוב אסתר המלכה כו". המו"ל].

33. תרגום חופשי מלקו"ש חט"ז ע' 352 (משיחת פורים וש"פ תשא ה'תשכ"ד).

30. ראה עד"ז הרי"ף לע"י מגילה ז, א (ד"ה שלחה כו' קבעוני כו') [ושם וז"ל: "ויש לנו לבקש צד אסמכתא, ואפשר דדרשינן פסוק "ומאמר אסתר קיים דברי הפורים האלה ונכתב בספר", שהוא מיותר בשכבר כתב קודם "קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם". אמנם כאן רמז שאסתר שאלה מהחכמים שיקבעו לדורות קריאת המגילה לבד, שאע"פ ש"קיימו וקבלו היהודים" בעשיית משתה ושמחה, וכן כתוב "להיות עושים בכל שנה ושנה", אבל ענין קריאת המגילה לשם ולתהלה בכל שנה זהו מה ששאלה אסתר לחכמים, ונרמז בכתוב "ומאמר אסתר", מה שאמרה אסתר ושאלה הוא "קיום דברי הפורים", שיקיימו קריאת דברי הפורים שהוא קריאת המגילה, וז"ש "את כל תוקף לקיים את אגרת הפורים", שהוא קריאת המגילה, שנקראת כאגרת ולא היתה שאלתם על קיום "ימי משתה ושמחה" רק על עסקי קריאת המגילה. וז"ש "את כל תוקף לקיים את אגרת הפורים", שהוא קריאת המגילה, הנקראת כאגרת . . . וכשהשיבוה שמתוך הקריאה יתעורר איבה וקנאה עלינו, אז חזרה להשיבם "מאמר אסתר", ותשובתה היתה שיש לקיים "דברי הפורים" שהם הדברים הנקראים במגילה, כי אין לחוש לקנאת אומות העולם, לפי שכבר "נכתב בספר", "הלא היא כתובה בספר מדי ופרס", ומשם יראו

* כי בפשטות הכתובים אנו מוצאים בכמה מקומות תיבת "דברים" במובן של מאורעות, ולא של דיבורים. אבל לאידך מציינו פרש"י משתדל לפרש בכל המקומות "דברים" מלשון דיבור, כמבואר באריכות בלקו"ש חל"ה ע' 164. המו"ל].

סימן ב' אסתר ומרדכי

(ב) יתירה מזו, הרי מרדכי הי' אחד מחברי הסנהדרין! ומהחכמים² שהסכימו על בקשות אסתר "קבעוני" ו"כתבוני", א"כ בודאי שהי' לו גם להשתתף בבקשות אלו יחד עם אסתר?

וצריך איפוא לומר שבמרדכי עצמו היו ב' אופנים: (א) כמו שהוא מצד עצמו, אינו צריך להענינים של "קבעוני" ו"כתבוני", ולכן לא השתתף בבקשותי

א. נתבאר לעיל (בסימן א') שאסתר ומרדכי בקשו יחד מהחכמים לתקן שפורים יהי' חג, ואח"כ אסתר לבדה הוסיפה לבקש אודות המגילה שיקראוה ויכתבוה בכתובים.

וצריך להבין: (א) מהי אכן הסיבה שמרדכי ביקש מהחכמים רק את תקנת "ימי הפורים" ולא את קריאת המגילה וכתבתה?

(א), החרישו אלי איים, מסגר, הכל יושבין לפניו ולמדין הימנו, כמו שנאמר (שם, כב) ופתח ואין סוגר וסגר ואין פותח". (המו"ל) — הרי אח"כ חזר לירושלים ולביהמ"ק (עזרא ב, ב) "אשר באו עם זרובבל מרדכי בלשן גוי". (המו"ל). נחמי' ז, ז "הבאים עם זרובבל . . מרדכי בלשן". שקלים רפ"ה "אלו הן הממונין שהיו במקדש . . פתחי' על הקנין. פתחי' זה מרדכי. למה נקרא שמו פתחי' שהי' פותח בדברים ודורשן ויודע שבעים לשון כו". (המו"ל)

— פעם אחת או פעמיים (ראה רש"י [ד"ה מעיקרא] בימי כורש, כשעלה עם) זרובבל מן הגולה ומרדכי עמו כו". (המו"ל). וחדא"ג מגילה טז, ב [ד"ה מעיקרא] "פרש"י בימי כורש כשעלה עם זרובבל כו' כ"ד שנה הי' בין מנין למנין כו' עכ"ל. וצ"ל ששוב כשראה מרדכי אז שנתבטל בנין בהמ"ק בימי כורש כמפורש בספר עזרא חזר לשובן בימי אסתר, ושוב אח"כ עלה שנית לארץ ישראל בימי כורש שנבנה הבית, דהיינו, ביאה שני' דקאמר ולבסוף כתיב הבאים עם זרובבל וגו' כמפורש

1. ומהראשים שבהם, וגם לאחרי "שפירשו ממנו מקצת סנהדרין" — רק "מקצת" פירשו משא"כ רובם, ונשאר בסנהדרין, אלא שנמנה "בתר חמשה" (מגילה טז, סע"ב. נתבאר בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 373 ואילך. המו"ל).
2. להעיר שסנהדרין בתקפו כשאנו חסר אפילו אחד (הוריות ג, ב) — ואף כי סנהדרין צ"ל במקומה דוקא [ע"ז ח, ב], וכאן הרי הי' מרדכי בשושן (עם הגולה אשר הגלתה עם יכני', החרש והמסגר וכו' לבבל (מלכים-ב כד, יד [והגלה את כל ירושלים גו' וכל החרש והמסגר לא נשאר זולת דלת עם הארץ גו']). גיטין פח, סע"א "אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכני' קיימת, דכתיב בי' בגלות יכני' החרש והמסגר אלף חרש, שבשעה שפותחין נעשו הכל כחרשין, מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין". (המו"ל).
פרש"י עה"פ [החרש והמסגר — תרגם יונתן: אומניא ותרעיא. ורבותינו אמרו (גיטין פח א) חכמים גדולים בתורה, שכשאחד פותח הכל שותקין, כמו שכתוב (ישעי' מא

שאחשורוש יבטל את גזירת המן: היא באה אל אחשורוש מבלי שתיקרא, הכינה את הסעודות בשביל אחשורוש והמן וכו'.⁷

במילים אחרות: מרדכי עסק בעיקר בחלק הרוחני של ביטול הגזירה — לפעול את ביטול הגזירה למעלה — ולכן התעסק עם בני ובמה שבתוכם. ואילו אסתר פעלה (בעיקר) בהשתדלות בדרכי הטבע (ועי"ז בא למטה בפועל ביטול הגזירה שלמעלה) ועשתה הכל ע"י אחשורוש, עד שהביא לכך שאחשורוש ביטל את הגזירה, ויתירה מזו, "ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"⁸.

ג. וי"ל שבאותו האופן שמרדכי ואסתר היו חלוקים בפעולותיהם בביטול הגזירה, כך הי' חילוק ביניהם בנוגע להדגשה של נס הפורים, ובחידוש שלו:

6. שם ד, יד. ובראב"ע — וראה ג"כ אסתר ופרש"י שם ב, יא.
7. וי"ל שעד"ז הוא החילוק במלחמת עמלק בין משה ויהושע דמשה מרים ידיו וישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים (משנה ר"ה ספ"ג) ויהושע פעולתו "צא הלחם בעמלק גוי לפי חרב" (בשלח יז, ט"ג)*, ובלשון הזהר (ח"ב סה, ב): אמר משה אנא אזמין גרמך לההוא קרבא דלעילא ונאנת יהושע זמין גרמך לקרבא דלתתא.
8. לקמן ט, א.

של אסתר. (ב) בתור חבר הסנהדרין, יש מקום שימלא את בקשות אסתר "קבעוני" ו"כתבוני".

מאחר וכל ענין בתורה הוא בדיוק, צריך לומר שגם זה הוא בדיוק.

ב. הביאור בכל זה, החילוק בפשטות בין מרדכי ואסתר בפעולתם לביטול גזירת המן הוא:

מרדכי עסק בעיקר לעורר את בני ישראל לתשובה³ על העבירות שהביאו לגזירת המן, גם הענין של "כנוס את כל היהודים גוי וצומו גוי"⁴, אם כי אסתר ביקשה ממנו לעשות זאת, הרי מרדכי הוא שהביא את זה לידי פועל⁵.

ואילו אסתר שהיתה בבית המלך (לא בין בני"י) ו"לעת כזאת הגעת למלכות"⁶ — "לא הגעת למלכות אלא בעבור העת הזאת שתושיעי את ישראל", השתדלה ועשתה כמה פעולות בדרך הטבע

- בספר נחמ"י. ומיהו אין סברא דהנהו כולהו דחשיבי דבאו עם זרובבל וגוי מעיקרא עלו ושוב חזרו לשושן, שוב עלו שנית כדכתיב בנחמ"י עם זרובבל וגוי, וי"ל דודאי ב' הכתובים איירי בביאה ראשונה, אלא משום דשינה בפסוק שני שינה לחשוב מרדכי בתר ה', והוא רמז דגדול ת"ת כו"י. המו"ל).
3. ראה תרגום שני למג"א קאפיטל ד'. אסתר פ"ח, ז. פ"ט, ד. ועוד.
4. לקמן ד, טז.
5. שם, יז.

* להעיר מהמבואר אשר מרדכי ואסתר הם בדוגמת משה ויהושע. וראה לקמן בפנים ס"ו.

בקיום "ימי הפורים" — למרות היותם קשורים עם מצוות מעשיות של "משתה ושמחה ומשלוח מנות גו' ומתנות לאביונים" — הנה ענינם בפשטות הוא שעל ידם יבואו יהודים במחשבתם בנפשם לזיכרון הנס.

וע"י הענין ד"קבעוני" — "לקריי", בא זיכרון הנס ונמשך בדיבור, "עקימת שפתיו הוי מעשה"¹⁴ — אבל מ"מ הדיבור הוא רק "מעשה זוטא"¹⁵ בלבד.

לאח"ז ע"י הבקשה "כתבוני" יורד זיכרון הנס ל"מעשה רבא"¹⁶ — שכותבים את הנס בדיו גשמי על קלף גשמי וכו'. ולפי זה מובן, שאצל מרדכי הדגשת הנס היתה ניצחון רוחני, וגם זיכרון הנס ה"י בעיקר זיכרון במחשבה (רוחניות האדם [וכנ"ל שמרדכי רצה שפורים יהי' אסור במלאכה]).

משא"כ אצל אסתר, הדגשת הנס היתה ההצלה כפשוטה, הצלת הגוף הגשמי, ולכן לא הסתפקה בזיכרון הנס במחשבה, אלא פעלה שיגיע ב"עשי"

אצל מרדכי ההדגשה בנס הפורים היתה "ניצחון" רוחני של בני"י, שעשו תשובה ובאופן שפעל⁹ עליהם ש"קיימו מה שקיבלו כבר", "הדר קבלוה בימי אחשורוש", והתבטלה ה"מודעא רבה לאורייתא" שהיתה במ"ת [ומפני זה רצה מרדכי שפורים יהי' אסור במלאכה]¹⁰ — ע"ד יום הכפורים, יום התשובה ונתינת לחות שניות — שפורים יהי' יום של התעסקות בעניני הנפש]¹¹.

משא"כ אסתר הדגישה את נס ההצלה מגזירת המן "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים גו"¹² — הצלת הגופים של בני"י, ובלשון הלבוש¹³ "שהיתה הגזירה להשמיד ולהרוג את הגופות . . ולא את הנפשות . . לכך כשנצלו ממנו כו".

ד. ובזה יבואר למה זיכרון הנס — הבקשה של "מקבלין אתם עליכם שני ימים הללו" — באה גם ממרדכי (ולא רק מאסתר), ואילו הבקשות "קבעוני" ו"כתבוני" באו מאסתר לבדה, כי בב' ענינים האלו בא לידי ביטוי זיכרון נס פורים באופנים שונים:

13. או"ח סעת"ר ס"ב. הובאה דעתו בט"ז שם סק"ג.
14. דעת ר"י — ב"מ צ, סע"ב. סנהדרין סה, רע"ב. וכן קיי"ל. ועיין תניא פל"ז (מז, א). פל"ח (נ, א"ב). פנ"ג.
15. סנהדרין שם, א.
16. עולם העשי' ממש — עיין תניא פל"ח (נא, א) ד"גוף המצוות עצמן ממש הן ב' מדרגות כו", ע"ש. שם פל"ה (מה, א).

9. שבת פח, א.

10. ראה מגילה ה, ב [שמחה ומשתה ויום טוב — שמחה מלמד שאסורים בהספד, משתה מלמד שאסור בתענית, ויום טוב מלמד שאסור בעשיית מלאכה. המו"ל]. נתבאר בתו"א מג"א ק, סע"א ואילך.

11. ראה בכ"ז מגילת סתרים למג"א ט, יט (בסופו).

12. לקמן ג, יג.

ההלכה צריך להיעשות במעשה¹⁹) — הרי אז הוא רואה את בניי כפי שהם מצד גופם, ומצד זה צריך זיכרון הנס לבוא במעשה ממש, כי דוקא זה מתלבש בגוף בתכלית²⁰.

ו. ובסגנון תורת החסידות: החילוק בין מדריגת מרדכי למדריגת אסתר הוא, מרדכי ענינו "יסוד אבא"²¹, ומצד "אבא" (ספירת החכמה) נוגע ענין ה"אור"²², אבל אסתר ענינה ספירת המלכות, ובזה גופא כפי שיורדת לעולמות בי"ע²³ [כמרומז בשמה "אסתר" — מלשון²⁴ "אנכי הסתר אסתיר"²⁵, תכלית ההעלם וההסתר²⁶], ומצד ספירת המלכות נוגע ענין ה"כלים"²⁷.

(ב"מעשה זוטא" ולאח"ז ב"מעשה רבא").

ה. אבל כל זה שמרדכי ביקש "מקבלין אתם עליכם שני ימים הללו" (ולא "קבעוני" ו"כתבוני") הוא מצד מצבו ומעלת עצמו, שרואה את אנשי דורו (שהוא הפרנס עליהם, ראש שממנו נשמותיהם יונקות חיות ממנו¹⁷) מצד נשמת ורוחניותם — ומצד זה מספיק זיכרון הנס במחשבה, ואינו נוגע כ"כ שיתלבש במעשה, כנ"ל.

אבל כאשר הוא יושב בסנהדרין ומביאים בפניהם את שאלתם — והרי ענין הסנהדרין הוא לפסוק דין למעשה, שלצורך זה עליהם לירד למצב של בניי בעולם הגשמי, מצד גופם¹⁸ (וגם פסק

21. פע"ח שער יט פ"ה.
22. ובפרט ע"פ הידוע שגם הכלי דחכמה הוא בבחי' אור (לקו"ת מטות פז, סע"ד. אוה"ת וארא ע' קנ. ובכ"מ).
23. ראה מאו"א מערכת אל"ף אות קמד. הובא באוה"ת מג"א ד"ה ויהי אומן. וראה ד"ה זה דשנות תרע"ט (קה"ת תשכ"ד, ובסה"מ תרע"ט) ותשכ"ד.
24. וילך לא, יח.
25. חולין קלט, ב.
26. כידוע פירוש הבעש"ט (תולדות י"י ר"פ בראשית) ב"הסתר אסתיר". נתבאר בלקו"ש ח"ז ע' 41 ואילך. ח"ט ע' 193 ואילך.
27. ובפרט שמלכות מצ"ע כלי — ולית לה מגרמא כלום (זח"א רמט, א. שם בהשמטות רנא, ב. ועוד).

17. ראה תניא פ"ב. — וע"ד ביאור הענין דרצון יצחק לברך את עשו מפני דרישי' דעשו בעטפוי דיצחק (תו"א תולדות ד"ה ראה ריח בני).
18. להעיר ממה שאמר דוד (ברכות ד, א) "ידי מלוכלכות בדם ובשפיר ובשליא כדי לטהר אשה לבעלה".
19. להעיר מב"ב קל, ב וברשב"ם. המשך תרס"ו ע' שצ ואילך.
20. וע"ד שבמצוות שבמעשה ובדיבור — הרי הם העיקר וכו', כיון שצ"ל בירור הגוף וחלקו בעולם דוקא (תניא פל"ז ורפ"ח [שהנשמה אינה צריכה תיקון לעצמה במצות, רק להמשיך אור לתקן נפש החיונית והגוף ע"י אותיות הדבור שהנפש מדברת בה' מוצאות הפה, וכן במצות מעשיות שהנפש עושה בשאר אברי הגוף. המו"ל]).

שהוא מצד ה"אור" לכפי שהוא מצד ה"כלים": ענין ה"אור" פועל את ה"גילוי" ואת הנס כפי שהוא מצד שורשו ומקורו, ואילו ענין הכלים הוא להוריד את הנס בתוך ההעלם והסתר של לבושי הטבע, שעיי"ז נשלם המכוון של הנס³⁴ לשנות את ההעלם של הטבע, שיראו שהטבע מונהג ע"י הקב"ה עצמו.

ז. וזהו החילוק בין מרדכי לאסתר: מצד מרדכי ענין ה"אור", עיקר ההדגשה בנס פורים הוא (לא על זיכוך הטבע, אלא על) התגלות האור — שע"י הנס התגלה הבלי גבול האמיתי (שמגיע עד למטה למטה, בהנהגת הטבע).

ומפני זה בזיכרון הנס אינו נוגע כ"כ שיבוא למעשה, אלא מספיק שהזיכרון יישאר במחשבה וברוחניות, ורק יתבטא בכמה מצוות מעשיות של פורים.

משא"כ מצד אסתר ענין ה"כלים" — "הסתר אסתר" — עיקר ההדגשה בנס פורים הוא מה שעיי"ז נשתנה ונהפך

החילוק בנס פורים בין כפי שהוא נרגש מצד ה"אור" לכפי שהוא נרגש מצד ה"כלים":

נס פורים בהיותו מהנסים המלובשים בטבע²⁸, יש בו ב' קצוות: מצד אחד, הוא נס המלובש בתוך הטבע באופן "שלא הי' דבר נראה לעין שהוא למעלה מהטבע"²⁹, ומזה מובן, שהוא קשור עם האור האלוקי שבא בהתלבשות בעולם³⁰.

ומצד שני, מאחר והוא נס וגילוי אלקות (עד ש"נראה בחוש שכל הסיבות היו רק למעלה מהטבע"³¹), מובן, שהשורש שלו הוא מהאור האלוקי שלמעלה מהטבע³². ויתירה מזה, זה גופא שהוא יכול להתלבש בטבע מורה שהשורש שלו הוא למעלה גם מן הנסים הגלויים³³, שלכן אינו מוגבל בהגבלה שלמעלה מן הטבע, ובכוחו להמשך בטבע עצמו.

וזהו החילוק בין נס הפורים כפי

32. ראה בארוכה תו"א מג"א (צג, א. שם, סע"ג. ק, א). ובכ"מ. משם אלקים.

33. ראה תו"א מג"א צא, א. ק, א. אוה"ת מג"א ב'שלו. ובכ"מ.

34. כידוע דנס מלשון הרמה (פרש"י יתרו כ, יז. וראה סדור מד, סע"ב. פיה"מ מהדו"ב פקל"ט. אוה"ת בשלח ד"ה ויבן. ועוד), רוממות הטבע. וראה סה"מ תרע"ח (ע' פט ואילך) שזה נעשה בעיקר ע"י הנסים המלובשים בטבע, עיי"ש.

28. ראה בארוכה תו"א מג"א (צג, א. שם, סע"ג. ק, א). ובכ"מ.

29. תו"א צג, סע"ג. ק, א.

30. ראה תו"א מג"א (ק, א) "שהנסים שבהתלבשות הם ע"י אות ה' אחרונה דשם הוי". ובאוה"ת אחרי (ס"ע תקסד) בשם הרמב"ן (לך יז, א. וארא ו, ב) דנסים המלובשים בטבע הם משם שד"י. וראה פיה"מ מהדו"ב פקל"ט (צב, רע"ב).

31. תו"א צג, סע"ג. ק, א.

היו"ט דפורים שייך בעיקר לענין ה"אור", ואילו קריאת המגילה וכתיבתה שייך בעיקר לענין ה"כלים". ועפ"י המבואר בכ"מ שבתורה עצמה תלמוד ירושלמי — מבטא יותר את ענין ה"אור" שבתורה³⁸ (שמיד מוצאים בו את הסברא והתירוץ וכו' הנכונים, כמו אחד שרואה דבר מואר), ואילו תלמוד בבלי, מבטא את ענין ה"כלים", בירור החושך (בתורה עצמה), "במחשכים הושיבני זה תלמודה של בבל"³⁹. מובן, שכתובת וקריאת המגילה, שענינם "כלים" מבואר בתלמוד בבלי שענינו בתורה הוא "כלים", ואילו עשיית יו"ט דפורים שענינו "אור", מבואר בתלמוד ירושלמי שענינו בתורה הוא "אור"⁴⁰.

ההסתר והחושך של הטבע³⁵, ומפני זה גם בזיכרון הנס נוגע שזה יבוא בעולם העשי³⁶ — בקריאת וכתיבה, כי דוקא עי"ז נשלמת הכוונה של הנס, שהטבע עצמו יאיר³⁷.

ח. לפי כל זה יובן ענין נוסף: נת"ל (סימן א') שבקשות אסתר "קבעוני לדורות" ו"כתבוני לדורות" מובא רק בתלמוד בבלי (ולא בתלמוד ירושלמי), ולאידך בקשת מרדכי ואסתר "מקבלים אתם עליכם שני ימים הללו" מובא רק בתלמוד ירושלמי (ולא בתלמוד בבלי). וצריך להבין, הרי כל ענין בתורה הוא בדיוק, ומהו הטעם לשינוי זה?

והביאור בזה עפ"י הנ"ל, שענין

ע"י אסתר דוקא נקבע חובה בכל העולם ולכל הדורות, ראה סימן א' סוס"ג.
 37. עיין תניא פל"ז ורפ"ח שדוקא ע"י דבור ומעשה נשלמת כוונת הבריאה ד"דירה בתחתונים".
 38. ראה בארוכה שערי אורה ד"ה בכ"ה כסלו פנ"ד ואילך. המשך תרס"ו ע' צ ואילך. ד"ה אמר רבא תש"ח פי"א (ושם דתלמוד ירושלמי הוא בחי חכמה — ע"ד בחי מרדכי כנ"ל, ותלמוד בבלי הוא בחי בינה — שהיא התחלת הכלים (ראה לעיל הערה 22)).
 39. סנהדרין כד, א. ראה ר"ח שם.
 40. תרגום חופשי מלקו"ש חט"ז ע' 354 (משיחת פורים וש"פ תשא ה'תשכ"ד).

35. ובזה יובן שינוי לשון הכתוב — בנוגע ל"קים את ימי הפורים גו'" נאמר "ואסתר המלכה", אבל בנוגע ל"דברי הפורים גו' ונכתב בספר" נאמר "ומאמר אסתר" (סתם): הענין ד"ימי הפורים" שייך ל"אור", והשתתפות אסתר בזה היא מצד מלכות כמו שהיא במקומה באצילות, ולכן נאמר שם "אסתר המלכה" — דתואר "מלכה" מורה על מלכות בגילוי ולא כשהיא בגלות בעולמות ביי"ע.
 משא"כ "קבעוני" ו"כתבוני" שייך ל"כלים", ובמלכות גופא — כמו שהיא יורדת ומסתתרת בבי"ע, ולכן נאמר "אסתר" (סתם).
 36. וגם בנוגע להתקנה ד"ימי הפורים" — הרי

סימן ג'

אסתר נמשלה לשחר

וזהו הדמיון בין "אסתר" ל"שחר" — "מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים", והקשר לכתיבת המגילה — "ניתנה לכתוב", כדלקמן:

ויובן זה בהקדים התמי, מהי הסיבה להשוות את "סוף כל הלילה" ל"סוף כל הנסים", לכאורה "נס" ו"לילה" הם הפכיים בתכלית (כקושיית המהרש"א²)?

ב. והביאור בזה, התכלית של נס הוא לפועל בטבע, שהטבע (שמצד עצמו³ הוא ענין של "לילה" וחושך) ישתנה ויורגש בו האור והגילוי אלקות.

ולכן "אסתר" היא "סוף כל הנסים", כי הסוף והתכלית של כל הנסים הוא להביא את הנס והגילוי אלקות בתוך ההעלם וההסתר של העולם. ולפועל (לא רק בחושך של עוה"ז שיש לו שייכות (היינו בסמיכות) ל"אור", הענינים הקרובים לרוחניות של עוה"ז, אלא) ב"סוף כל הלילה" — בתכלית

א. איתא ביומא¹ "למה נמשלה אסתר לשחר, לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים. הנסים והא איכא חנוכה, ניתנה לכתוב קא אמרינן, הניחא למאן דאמר אסתר ניתנה לכתוב, אלא למאן דאמר אסתר לא ניתנה לכתוב מאי איכא למימר, מוקים לה . . (כ)רבי אלעזר למה נמשלו תפלתן של צדיקים כאילת, לומר לך מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרני מפצילות, אף צדיקים כל זמן שמרכין בתפלה תפלתן נשמעת".

והיינו, שהנסים שניתנו לכתוב הם סוג בפני עצמו בנסים, ואסתר היא הסוף של הסוג הזה [ודוקא מפני זה (ש"ניתנה לכתוב") אפשר להשוותה ל"שחר" . . סוף כל הלילה", שיש לה אותו התוכן של "שחר", אבל אם לא היתה נכתבת, לא הי' אפשר להשוותה ל"שחר"].

ונמצא שכתבת המגילה ("כתבוני") אינו עוד ענין ופרט בנס פורים, אלא קשור עם עצם תוכן הנס.

1. כט, א.

2. חדא"ג יומא שם [(ד"ה אף) וז"ל: "לכאורה (צריך להבין) דהצרות נמשלו בכ"מ ללילה והגאולה ליום, וא"כ בהיפך הוי ל"י למימר דאסתר נמשלה לערב, מה ערב סוף כל היום אף אסתר סוף כל הנסים שנמשלו ליום? וי"ל כלפי מ"ש דהנסים המפורסמים בעוה"ז התחילו

במצות לילה, כמו שייסד הפייט אז רוב נסים הפלאת בלילה כו', ומסיים בו שנאה נטר אגגי וכתב ספרים בלילה כו', והשתא ניחא דקאמר דאסתר סוף כל הנסים שבעוה"ז הנעשים בלילה, גם שהנסים נמשלו ליום כו". המו"ל].
3. ובלשון חז"ל (ב"ר פ"ב, ג) "העולם מתנהג באפילה תבוא האורה כו' זה אברהם כו'".

המלכות", ו"שחר סוף כל הלילה", מורה על ספירת המלכות לא כפי שהיא במקומה בעולם האצילות, או כמו שנעשית "עתיק לבריאה"⁸ (ששם ענין המלכות הוא בגילוי), אלא כפי שיורדת לתוך ההעלם והסתר של עולמות ב"ע, על מנת להפוך את ההעלם לאור (ע"ד המבואר לעיל בנוגע לאסתר).

ד. הכח של "אסתר" להפוך את העלם והסתר של העולם — למרות שענינה "הסתר אסתר" — הוא לא רק מכחו של מרדכי (שענינו אור וגילוי כמבואר לעיל בסימן ב'), אלא מפני שבפנימיותה היא גבוהה יותר מההסתר.

כידוע⁹ הפירוש הפנימי בפסוק¹⁰ "הדסה היא אסתר": ש"אסתר" גם בירידתה להעלם והסתר של העולם היא נשארה בחי "הדסה" (אלו הצדיקים¹¹), ובספירות מורה על פנימיות המלכות שמיוחדת עם הספירות שלמעלה ממנה.

החושך והעלם, ב"הסתר אסתר" של עוה"ז שאין לו כל שייכות ל"אור" [כמו "סוף כל הלילה" כפשוטו, שדוקא אז (לפני עלות השחר) חושך הלילה הוא בהתגברות יותר ממשך כל הלילה⁴].

ולכן היא "ניתנה לכתוב", כי בנס זה התלבש זיכרון הנס ב"כתיבה" ועשי' — שבעוה"ז גופא, סוג הדומם, סוף כל המדריגות של עולם העשי' — כי ענינו להפוך את ה"לילה", ובפרט את "סוף כל הלילה"⁵.

ג. זהו הביאור ש"נמשלה אסתר לשחר": אור השחר בוקע את החושך של "סוף כל הלילה", ומורה על גילוי אור ש"נמשך דוקא מן החושך שקדמו" [דהיינו, שמהפך את החושך עצמו לאור] כמרומו בתיבת "שחר", מ"לשון שחרות וקדרות וחושך"⁶:

וכן הוא גם בענין הספירות: "אילת (ה)שחר דא כנסת ישראל"⁷ — ספירת

דבריא"ה" (ועי"ש הדיוק ד"עתיק" דוקא). אבל בד"ה ויהי אומן תרע"ט (קרוב לסופו) ד"הדסה היא בחי פנימיות המל' כמו שהיא באצי' (וכמו שנעשית עתיק לברי' כו'), ו"אסתר היינו בחי מל' היורדת בריבוי ההעלמות וההסתרים דבי"ע כו". ויל"ע בתיווך המאמרים.

9. אוה"ת מג"א ד"ה ויהי אומן. וראה ד"ה זה דשנות תרע"ט (קה"ת תשכ"ד, ובסה"מ תרע"ט) ותשכ"ד.

10. לקמן ב, ז.

11. מגילה יג, א.

4. סה"מ אתהלך לאזניא ס"ע קג. אוה"ת במדבר ע' מד.

5. וי"ל שזהו הטעם שנס חנוכה לא נכתב כי נס חנוכה שייך (בעיקר) לנשמה ורוחניות (לבוש או"ח סעת"ר ס"ב. הובא בט"ז שם סק"ג).

6. ראה בכ"ז אוה"ת במדבר שם.

7. זח"ג כא, ב. שם כה, ב.

8. במאו"א מערכת אל"ף אות קמד איתא שאסתר בחי' מלכות "המסתרת בראש הבריאה". ובתו"א מג"א (צב, א) שהוא "עתיק

סימן ג'

כג

זוהי ההוראה בעבודת כאו"א: גם הוא למעלה מן ההסתר, יש בכחו כשיהודי נמצא במצב של "הסתר" לא רק להתגבר על ההסתר, אלא וחושך, הוא אינו צריך להתפעל יתירה מזו, להפוך את ההסתר עצמו מהם, ואדרבה, מאחר ובפנימיותו לאור¹².

---

12. לקו"ש חט"ז ע' 354 (משיחת פורים וש"פ תשא ה'תשכ"ד).

סימן ד'

הטעם שהמגילה נקראת על שם אסתר

משנתו של רבי הושעיא ובר קפרא, וכיוצא בהן. ולמה נקראת על שניהם לפי שיגעו בה. תדע לך, שכן התורה של הקב"ה היא, שנאמר⁷ תורת ה' תמימה. ומשה עלה למרום ועשה שם מ' יום ונתן נפשו עלי', לפיכך נקראת על שמו, שנאמר⁸ זכרו תורת משה עבדי⁹.

טעם נוסף בהנ"ל

ב. ועדיין צריך להבין בפנימיות הענינים, למה באמת היא זו שביקשה דוקא (והתאמצה שיקראו בה) "קבעוני לדורות כו' כתבוני לדורות"?

וי"ל הביאור בזה: ההפרש בין איש לאשה הוא, איש הוא בעיקר משפיע, ואשה היא בעיקר מקבל. ובשורש הענינים: איש קאי על הקב"ה (כביכול), ואשה — על עם ישראל, המקבלים מהקב"ה.

ומאחר ובפורים מודגש בעיקר מעלת עבודת המקבל, מלמטה למעלה, "קיימו

א. המגילה נקראת על שם אסתר — "מגילת אסתר"¹ (או² "אסתר"³). וצריך להבין, למה היא נקראת רק ע"ש אסתר, ואפילו לא "מגילת מרדכי ואסתר", והרי גם למרדכי הי' חלק עיקרי בביטול הגזירה, ולא רק חלק, אלא הוא הי' העיקר, שכן "את מאמר מרדכי אסתר עושה"⁴!

והנה נת"ל (סימן א' וב') שרק אסתר ביקשה "כתבוני לדורות", ולא מרדכי, אבל הודיענו רז"ל⁵ "שאף הן (נשי ובנות ישראל) היו באותו הנס". ויתירה מזה, הנס הי' בימי מרדכי ואסתר, ובכל זאת נקראת המגילה רק ע"ש אסתר.

וכמה ביאורים בזה: אסתר לא רק ביקשה "כתבוני לדורות", אלא התאמצה כו' ומסרה נפשה בבקשה זו, שתקרא באופן הנקרא כיום, ולכן נקראת על שמה.

ועל דרך מאמר חז"ל⁶ "אם חפצת בתורה סופה נקראת על שמך, כגון,

5. מגילה ד, א.
6. מדרש תהלים מזמור א, ב [מכילתא בשלח טו, א. שמו"ר פ"ל, ד. ועוד].
7. תהלים יט, ח.
8. מלאכי ג, כב.
9. מלקו"ש חט"ז ע' 353 הערה 11 (לעיל סימן א').

1. ב"ב יד, ב. רמב"ם סוף הל' מגילה. טושו"ע יו"ד סו"ס רפג.
2. מגילה ז, א.
3. ועד"ז — תענית אסתר. הטעם לזה ראה לקו"ש ח"ו ע' 372 בהערה. וראה שם ע' 373 בהערה — שקו"ט בזה. לקמן סימן ט'.
4. לעיל ב, כ.

ומצוות, וברצונו שישתחוו לעבודה זרה שלו — לכל מה שזר לרוח היהודי ולדרך החיים שלו.

הדרך היחידה להלחם עם המן ועם העבודה זרה של דורנו, היא אותה דרך כמו שעשו בעבר, חיזוק החינוך על טהרת הקודש, והגדלת הישיבות ומוסדות החינוך של תורה ויראת שמים, הממלאים את הילדים היהודים באהבה אי לתורה ומצוות, עד למסירות נפש ממש, כמו בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה.

והתורה הקדושה מדגישה שמגילת פורים נקראת על שם אסתר, כי בכל הזמנים הגורליים, האחריות וביחד עם זה הזכות של האישה היהודי שאינה מהשורה השני ח"ו, היא במדה גדולה, ובמדה מסוימת יותר מאחריות והזכות של האיש¹⁶.

מה שקבלו כבר" (במ"ת)¹⁰, ע"י המס"נ של ישראל מצד עצמם¹¹, שזה מגיע וממשיך ממקום נעלה ביותר, לכן זה קשור עם הנשים דוקא (אסתר) ש"עיקר הנס הי' על ידן"¹², "אשת¹³ חיל עטרת¹⁴ בעלה"¹⁵.

עוד ביאור בהנ"ל

ג. ביאור נוסף: המגילה נקראת רק על שם אסתר (הגם שמרדכי ואסתר הביאו את הישועה האלוקית של נס פורים), כי התורה הקדושה רוצה להביע את ההשפעה והחשיבות שיש לאישה יהודי, לא רק בימי הפורים בלבד, אלא בכל הזמנים הקשים והקריטיים, ובכלל זה גם זמנינו.

אמנם "המן" בזמננו ובמקומנו לובש צורה אחרת מזמנם של מרדכי ואסתר, בכל זאת הוא נשאר אותו "עמלק" שמשדל לקרר ולהפריד יהודים מתורה

10. שבת פח, א.

11. שם.

12. תורה שאף הן מגילה ד, א (בשם הרשב"ם).

13. משלי יב, ד. וראה סה"מ תקס"ח ע' תקלו ואילך, ע' תקמד. סידור עם דא"ח קלב, ב. אוה"ת בראשית מ, ב. ספר הליקוטים —

דא"ח צ"צ ערך לע"ל ע' תרג ואילך. וש"נ.

14. תו"א צט, ג. שערי אורה שם פכ"ט ואילך.

15. תרגום חופשי מסה"ש תשמ"ח ח"א ע' 296 (משיחות תענית אסתר ופורים ה'תשמ"ח).

16. תרגום חופשי מלקו"ש ח"ו ע' 379 (מכתב מער"ש מברכים חודש אדר, פ' שקלים ה'תשכ"ו).

סימן ה'

שם ה' אינו כתוב במגילה

א. בכל המגילה אינו מוזכר שמו של הקב"ה¹ לא שם הוי"ו², וגם לא שם אלקים ואדני³. וזהו בשונה מספרי קודש האחרים שנוזכר בהם שם ה'⁴.

תועבותם, כאשר עשו הכותים שכתבו תחת בראשית ברא אלקים ברא אשימא, והנה כבוד השם שלא יזכרו מרדכי במגילה".

ועד"ז כתב בשו"ע אדה"ז⁵ "מפני שנשתלחה להיכתב בדתי פרס ומדי, ולפיכך אין בה קדושה".

וּבפירוש הראב"ע קשה מזה ש"שלחה אסתר כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס"⁶ מבואר, שהסיפור דאסתר וכו' הי' כתוב בדברי הימים של מלכיהם לפני כתיבת המגילה.

ובטעם הדבר ע"פ דרך הפשט, כתב האבן עזרא בפתיחתו למגילת אסתר "אין במגילה הזאת זכר השם והיא מספרי הקודש . . והנכון בעיני שזאת המגילה חברה מרדכי . . והעתיקה הפרסיים ונכתבה בדברי הימים של מלכיהם, והם היו עובדי עבודה זרה והיו כותבין תחת השם הנכבד והנורא שם

שהוא ע"ד שלא הוזכר בכמה מזמורים בתורה שבכתב, מפני שלא מדובר בהם בענין ששייך להזכיר, משא"כ במגלת אסתר שיש בה ריבוי נסים ו"תוקפו של נס" וצריך להזכיר שם ה'.

ועוד להעיר: בנוגע לשיר השירים אמרו חז"ל (שבועות לה, ב) ש"כל שלמה האמורים בשיר השירים קודש שיר למי שהשלום שלו כו", ולפירוש א' ברמב"ן (שם) אינו נמחק, וגם לדעת הרמב"ם (הל' יסוה"ת פ"ו ה"ט) "הרי הוא (עכ"פ) כשאר הכינוי".

ואף שעד"ז נמצא ג"כ בנוגע ל"מלך" ו"אחשורוש" שבמג"א (ראה מגילה טו, סע"ב. אסתר"ר פ"ג, י. זח"ג (רע"מ) קט, רע"א ("בכל אתר המלך סתם דא קוב"ה"). מאו"א וערה"כ (לבעל סה"ד) ע' אחשורוש. וש"נ), הרי לא מצינו בהלכה שיש להם דין שם קדוש (וגם לא בכינוי).

5. שם. ממרדכי שם. הובא בט"ז שם סקי"א.
6. מגילה ז, א.

1. ראה ראב"ע בפתיחתו למגילת אסתר הובא לקמן בפנים. ובתוד"ה מגילה שבת קטו, ב. מרדכי שם ס' שצו. שו"ע או"ח (ואדה"ז) ס' שלד סיי"ג (סי"ב): אין בה אזכרות.

2. כן הוא בפע"ח (שער הפורים פ"ו). וראה גם משנת חסידים מס' אדר פ"ו מ"ג. תו"א ק, ב. קכא, ב. סה"מ תקס"ה (כרך א ע' שצז). אוה"ת אסתר ע' ב'תמ.

3. בתו"א ק, ב שבהערה הקודמת מוסיף: ולא משאר שמות של הקב"ה. בתקס"ה ואוה"ת שם מוסיף: וגם לא שם אלקים ואד'. ושם "כל הנסים שנעשו ע"י נביאים האחרונים שבזמן מרדכי ואסתר נזכר בהם שמות דהוי' ואלוקים, כמו בנחמ"י ועזרא וחגי וזכרי' מלאכי שהן נביאים היותר אחרונים".

4. ומה שבשיר השירים ג"כ לא נזכר שם ה' ולא שאר השמות (ראה בראב"ע שה"ש ח, ו שהמילה "שלהבת יה — מחלוקת בין אנשי המסורה אם היא מלה אחת או שתים וכו'"), י"ל

שלמעלה מכל השמות הקדושים, ויתירה מזה (בלשון הידוע⁸) "דרגא שלא אתרמיז בשום אות וקוץ כלל, אנכי מי שאנכי". וזה דאיתא בגמרא⁹ "אסתר מן התורה מנין, ואנכי¹⁰ הסתר אסתיר", שה"הסתר אסתיר" של המגילה נמשך מ"אנכי", מעצמותו ומהותו ית', שאינו נתפס בהגבלה כלשהי, גם לא בשמות הקדושים, אפילו של שם הוי'.

כלומר, שהענין (שהשמות הקדושים אינם נזכרים במגילה) הוא כי היא קשורה בעצמותו ומהותו ית' שלמעלה מענין השמות¹¹.

וכן מוכח גם בדרך הפשוט, שהרי על ספר "דברי הימים למלכי מדי ופרס" כתובים "כל מעשה תקפו וגבורתו ופרשת גדולת מרדכי"⁷ גם מה שלא נכתב במגילה, ובמילא אי אפשר לומר שהפרסיים העתיקו זה מהמגילה].

ב. והנה אם כי בפשטות העדר שם השם במגילה מורה על דרגה נמוכה בקדושה שאין לה את הקדושה של שם הוי'. אבל ביחד עם זה ידוע (בפנימיות הענינים) שהעדר השם מורה על דרגא באלקות שאינה נתפסת בשם, דרגא

7. לקמן י, ב.

8. לקו"ת פנחס פ, ב ("וכנודע"). וראה זח"ג

רנז, ב.

9. חולין קלט, ב.

10. וילך לא, יח.

11. מלקו"ש חכ"א ע' 201 ובהערות שם (משיחת ומאמר מוצאי ש"פ תצוה ה'תשל"ט).

כח וְהַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל־דֹּר וְדֹר מִשְׁפָּחָה
וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה
לֹא יַעֲבְרוּ מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכְרָם לֹא יִסּוּף מִזְרָעָם:

רש"י

ט (כח) נזכרים. בקריאת מגילה: ונעשים. משמה ושמה ויום טוב לתת מנות ומנות: משפחה ומשפחה. מתאספין יחד ואוכלים ושומין יחד, וכך קצלו עליהם שימי הפורים לא יעזרו: וזכרם. קריאת מגילה: לא יסוף.

תרגום שלא יתום, דמתרגס עד חוס עד דספ, ואי אפשר לומר להיות מגזרת (גראסיט יט, טו) פן תספה, ומגזרת (שמואל-א, כו, א) עתה אספה יום אחד, שאס כן היה לו לכתוב לא יספה מזרעם:

מגילת מנחם

(רק) לצורך אכילה ושתי'. לכאורה הי' לו לכתוב "מתאספים ואוכלים ושומים יחד", שהרי האסיפה היא לצורך האכילה ושתי'?

רש"י ממשיך: "וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו", וצריך להבין הרי לכאורה זהו ענין בפני עצמו, וא"כ למה כתבו רש"י בהמשך למתאספין יחד וכו'?

בפשטות הטעם שרש"י הוצרך לכתוב את הענין ש"כך קבלו כו'", הוא מפני שבפסוק זה נאמר תחילה "והימים האלה נזכרים ונעשים" — סיפור דברים בהווה, ולאחרי "משפחה וגו'" ממשיך "וימי הפורים לא יעברו גו' וזכרם לא יסוף גו'" — הגדת העתיד, ולפי זה צריך הסבר למה כוללם יחד. ולכן הוצרך רש"י לכתוב שאין זה ענין שבעתיד, אלא שכבר אז בהווה קבלו עליהם לעשות מעשה כדי ש"ימי הפורים לא יעברו", ולכן כתב "וכך קיבלו כו'". והיינו, ש"וכך קיבלו כו'" אינו פירוש על "משפחה ומשפחה" אלא זהו פירוש על "לא יעברו וגו'".

אבל לפי זה הי' לו לכתוב זה בד"ה בפני עצמו — "לא יעברו וגו'", כי כך "קיבלו וכו'", ולא לכתוב זה בדיבור המתחיל

שם — הַיָּמִים הָאֵלֶּה נִזְכָּרִים וְנַעֲשִׂים בְּכָל־
דֹּר וְדֹר מִשְׁפָּחָה וּמִשְׁפָּחָה מְדִינָה וּמְדִינָה
וְעִיר וְעִיר וַיְמִי הַפּוֹרִים הָאֵלֶּה לֹא יַעֲבְרוּ
מִתּוֹךְ הַיְּהוּדִים וְזָכְרָם לֹא יִסּוּף מִזְרָעָם

כוחה של שמחה משפחתית

א. פרש"י עה"פ: "משפחה ומשפחה — מתאספין יחד, ואוכלים ושומים יחד, וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו".

בגמרא! דרשו: "משפחה ומשפחה — להביא משפחות כהונה ולוי' שמבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה". והטעם שרש"י אינו מפרש כן, הוא מפני שאין זה פשטות הכתוב. כי פשטות תוכן הכתוב הוא לכל הזמנים, "לא יעברו גו' לא יסוף גו'", ואילו דרשת הגמרא היא רק לזמן שבית המקדש הי' קיים. וגם הרי בשעת תקנת הפורים לא הי' בית במקדש קיים. ולכן מפרש שהכוונה ב"משפחה ומשפחה" היא כפשוטו ש"מתאספין יחד ואוכלים ושומים יחד".

אבל צריך להבין: למה רש"י מחלק בין ב' הענינים, "מתאספין יחד ואוכלים ושומים יחד", ע"י שכותב ב' פעמים "יחד", שמזה משמע שמתאספין הוא ענין בפני עצמו, ולא

(1) מגילה ג, א. (2) כמו שהקשה בשער יששכר מאמר חודש אדר ימי ששון סימן כג (ע' תקיב).

מגילת אסתר

כט

מגילת מנחם

ועוד, גם אם רש"י הי' מכווין לפירוש זה, הי' לו להביא זה על הפסוק "משתה ושמחה"⁸, שזהו הגורם שעדיין יעשו בשמחה, ולא כאן, שמדובר בענין של "משפחה ומשפחה" וענין השמחה אינו מוזכר כלל.

ג. והביאור בזה, בתחילת הפסוק כאן נאמר "והימים האלו נזכרים ונעשים", ומפרש רש"י "נזכרים — בקריאת המגילה, ונעשים — במשתה ושמחה ויום טוב לתת מנות ומתנות", והיינו, בהווה. ואח"כ ממשיך הפסוק בנוגע לעתיד "וימי הפורים האלה לא יעברו גו' וזכרם לא יסוף מזרעם". ומפרש: "זכרם — קריאת המגילה". ורש"י לא זקוק לפרש "וימי הפורים", כי פשוט שהכוונה למשתה ושמחה. ונמצא שהפסוק מדבר על שני ענינים: בתחילה על ההווה, ובסופו על העתיד. ומזה הכריח רש"י שהפירוש באמצע הפסוק כאן הוא בנוגע לחיבור ההווה והעתיד "משפחה ומשפחה": "מתאספים יחד" — כדי לקרוא את המגילה*, "ואוכלים ושותים יחד" — בשביל "משתה ושמחה", ולכן כופל ב' פעמים "יחד".

"משפחה ומשפחה", ולא עוד אלא שרש"י מחבר בין שני הפירושים (שעל חלקים שונים של הכתוב) בוא"ו החיבור — "וכך קבלו", והרי לכאורה אין הענינים שייכים זה זה?³

ב. השער ישכר כותב⁴ שמאחר ו"כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה . . . עדיין עושין אותה בשמחה"⁵, לכן מדגיש רש"י שכבר בפעם הראשונה קבלו עליהם לעשות את "ימי הפורים האלה" באופן "מתאספין יחד, ואוכלים ושותים יחד", היינו — בשמחה, וכתוצאה מזה — "וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו". היינו שלכן זה יישאר כך לעולם כנ"ל.

אלא שביאור זה אינו מתיישב בפשט לשון רש"י, כי אינו כותב כלל שזהו ענין של סיבה ומסובב, וגם הרי נתבאר כמה פעמים שפרש"י (גם על מגלת אסתר) הוא לכל לראש "פשוטו של מקרא"⁶, וכאן אינו מביא כלל מה שכתוב בגמרא (שזה שייך לבן ט"ו⁷), ולא לבן חמש למקרא שעדיין לא למד את זה) שדבר שקיבלו עליהם בשמחה עדיין עושים אותו בשמחה.

3) וכמ"ש בשער ישכר שם וז"ל: "ובפשטות יש לדחוק ולומר כי וכך קבלו עליהם קאי רש"י לפרש על הכתוב שלאח"כ "וימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים", היינו, שאין הפירוש שהוא הבטחה בלבד שימי הפורים לא יעברו כמו שייסד הפייטן, ואם כל המועדים יהיו בטלים הפורים לא נבטלים כו'. אלא הפירוש הפשוט שכך קבלו עליהם אז, שיהי' לדורי דורות עד עולם, שימי הפורים לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם. אמנם קשה מה זה שיערב הדברים עם הפירוש על משפחה ומשפחה כנזכר. המו"ל. 4) שם (לאחר שמביא מרוז"ל משבת שהובא בפנים) נז"ל: "והנה אף שהי' מהחיוב לעשות זכר לנס שעשה הקב"ה שניצלו ממות לחיים ע"י מרדכי ואסתר, אבל כיון שהיו ירודים בגלות, וכמה קיצין שחשבו לגאולה הלכו כבר — "ואכתי עבדי אחשורוש" הם, וזמן הקץ נחתם ונסתם, וא"כ אם היו מקבלים אז רק בעל כרחן, לעול ולחיוב לעשות פורים בכל שנה ולא בשמחה ולב שלם מרצונם הטוב, אז לא הי' כח לימים האלו ליתן שמחה בלב כל ישראל לדורי דורות, כיון שקבעוהו אז מעיקרא וקבלוהו רק בהיותם בעצבות ובגלות, והלא גם בדאורייתא כל מצוה שלא קבלו בשמחה, עדיין אין עושין בשמחה וכנ"ל, וכש"כ זה שאינו דאורייתא ממש, בודאי מחמת שקבלוהו אז בשמחה, על כן יש כח בקדושת הימים ליתן שמחה בלב כל אחד מבני", וז"ש רש"י "מתאספין יחד ואוכלים ושותים יחד", היינו, שהתאספו אז יחד ואוכלים ושותים, וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו, על כן יש להם כח לימי הפורים האלו להתקיים לעולם בשמחה". המו"ל. 5) שבת קל, א. 6) פרש"י ע"ה"ת בראשית ג, ח. 7) אבות פ"ה מ"א. 8) כאן, יז.

* יש לעיין היכן מצינו ענין זה שמקרא מגילה יהי' במשפחה. המו"ל.

* והטעם שרש"י הוצרך לפרש רק הכפל של "משפחה ומשפחה" ולא שאר הענינים שבכתוב, כי בנוגע "לדור ודור" אפשר לחשוב (כפירוש הראב"ע) שהתקנה היא רק לדור שבו נעשה הנס, וכן בנוגע למדינה ועיר, שהתקנה היא גם למקום שלא היו בו יהודים בעת הנס, אבל "משפחה ומשפחה" — מאי קמ"ל. ולכן מפרש רש"י שיש ב' ענינים שהמשפחה מתאספת בשבילם. ויותר נראה שאין רש"י בא לפרש הכפל (כי גם בזה אפשר לומר שהתקנה היא למשפחה שלא היתה בסכנה) אלא הוא לפרש מהו התוכן של "משפחה ומשפחה", מה ענין המשפחה לכאן, לכן מפרש שהכוונה שכל המשפחה תתאסף יחד, אלא שמכיון

מגילת מנחם

ומשפחה "יחד", הרי זה מביא שכך ימשיך לעולם.

כי כאשר עורכים את שמחת פורים באופן של "משפחה ומשפחה" הורים וילדים יחד, הרי אז גם הילדים מתחנכים ומקבלים על עצמם בשעת מעשה לעשות את החג באופן כזה גם לצאצאים שלהם, ועל ידי זה נפעל ש"ימי הפורים לא יעברו", שכך יימשך גם בדורות הבאים.

ובזה רואים את העילוי המיוחד שיש בענין המשפחה, שבכדי לפעול ש"ימי הפורים לא יעברו", צריך את הכח של¹² "משפחה ומשפחה"¹³.

עפי"ז יובן למה רש"י הוצרך להמשיך "וכך קבלו", כי לאחרי שמפרש ב' הענינים שעשו במשפחה, מתעוררת השאלה למה צריך לקיים כל זה במשפחה דוקא? (ואם כי מצינו בתורה שאכילת קרבן פסח צריך להיות "שה לבית אבות"⁹, ופרש"י שם¹⁰ "למשפחה אחת"¹¹, אבל מה זה שייך לפורים?) ולכן מבאר שמאחר שהתקנה היתה על העתיד, ש"זכרם לא יסוף מזרעם", ולכאורה מה אפשר לעשות מיד כדי שזה יתקיים לדורות הבאים? לכן מכריח רש"י ש"כך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו", היינו שע"י שעושים כל זה "משפחה

(9) בא יב, ג. (10) וראה גם מכילתא שם. (11) וראה גם שם, כא ובפרש"י שם. (12) וראה המדובר בשיחת יו"ד שבט ה'תשל"ד בענין "למשפחתם לבית אבותם" (במדבר א, א), שבכדי לפועל הענין ש"לא תסור וגו'" (שופטים יז, א) — קיום כל דברי התורה, צריך שזה יהי' ע"י "למשפחתם". (13) שיחת ש"פ תשא, שושן פורים ה'תשל"ד.

שהוצרך לפרש שמתאספים, הוצרך לומר ג"כ שיש ב' מטרות בזה: מקרא מגילה, משתה ושמחה (אבל לא שזהו פירוש הכתוב). המו"ל?

פרויקט "מגילת מנחם"
נדפס על ידי ולזכות
הרה"ת ר' אליעזר חיים וזוגתו רבקה בתי' לפידות
ומשפחתם שיחיו
בואנס איירס, ארגנטינה

